

ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ДУМКИ

УДК 658

Стан інвестиційної діяльності в Україні

Табінський В.А.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри оподаткування і соціального забезпечення
Університету митної справи та фінансів

Барабаш Н.М., Білодід К.В.

студенти
Університету митної справи та фінансів

У статті розглянуто основні проблеми та перспективи залучення іноземних інвестицій в Україну. Проаналізовано статистичні дані, які відбивають динаміку іноземних інвестицій. Виявлено основні проблеми, що перешкоджають збільшенню іноземних інвестицій. Обґрунтовано значущість іноземних інвестицій як фактора соціально-економічного розвитку країни.

Ключові слова: інвестиційна діяльність, прямі іноземні інвестиції, інвестор, інвестиційний ринок, інвестиційний клімат, інвестиційні показники.

Tabinskyi V.A., Barabash N.M., Bilodid K.V. СОСТОЯНИЕ ИНВЕСТИЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В УКРАИНЕ

В статье рассмотрены основные проблемы и перспективы привлечения иностранных инвестиций в Украину. Проанализированы статистические данные, отражающие динамику иностранных инвестиций. Выявлены основные проблемы, препятствующие увеличению иностранных инвестиций. Обоснована значимость иностранных инвестиций как фактора социально-экономического развития страны.

Ключевые слова: инвестиционная деятельность, прямые иностранные инвестиции, инвестор, инвестиционный рынок, инвестиционный климат, инвестиционные показатели.

Tabinskyi V.A., Barabash N.M., Bilodid K.V. THE STATE OF INVESTMENT ACTIVITY IN UKRAINE

The article considers the main problems and prospects of attracting foreign investment in Ukraine. Analyzed statistical data reflecting the dynamics of foreign investment. The basic problems that prevent an increase in foreign investment. Proved the importance of foreign investment as a factor of socio-economic development.

Keywords: investment, foreign direct investment, investor, investment market, investment climate, investment indicators.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Розвиток сучасної економіки важко уявити без ефективної інвестиційної діяльності. Залучення інвестицій, у тому числі іноземних, забезпечує науково-технологічний прогрес, економічне зростання, створення додаткових та збереження наявних робочих місць, активізацію підприємницької діяльності тощо. Водночас аналіз статистичних даних показує, що інвестиційна привабливість України досить низька. Для підвищення інвестиційної привабливості національної економіки необхідне створення сприятливого інвестиційного клімату. Оптимальним варіантом розвитку інвестиційної діяльності в Україні є проведення стимулюючої державної політики у цій сфері, а також відповідне законодавче забезпечення [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Інвестиційна діяльність є об'єктом досліджень багатьох учених. Значення і роль інвестицій вивчали Ст. Геєць, М. Денисенко, О.Я. Жаліло, А. Музиченко, А. Пересада, Н. Татаренко, Ст. Федоренко, Л.Дж. Гитман, Ст. Шарпа та ін. Незважаючи на тривале і всебічне висвітлення проблем інвестиційної діяльності в науковій літературі дана проблематика залишається актуальною. Оскільки економіка у цілому та її складники динамічно розвиваються, існує об'єктивна необхідність постійного проведення досліджень інвестиційної діяльності та відстеження тенденцій у сфері інвестування в національну економіку, зокрема інвестування за рахунок коштів іноземних інвесторів.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри те, що інвестиційна діяльність є предметом наукового дослідження багатьох учених, аналіз останніх публікацій переконливо свідчить, що питання розроблення оптимального механізму розвитку та підтримки інвестиційної діяльності в нашій країні залишаються актуальними.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є аналіз інвестиційного клімату України в сучасних умовах, визначення наявних проблем залучення іноземного капіталу в національну економіку та розроблення пропозицій щодо напрямів покращення інвестиційного клімату держави.

Виклад основного матеріалу дослідження. Як зазначалося вище, розвиток економіки країни безпосередньо пов'язаний з її інвестиційною привабливістю. Інвестиційний клімат – це узагальнена характеристика сукупності соціальних, економічних, організаційних, правових, політичних, соціокультурних передумов, що зумовлює привабливість і доцільність інвестування в ту або іншу господарську систему. Для України підвищення інвестиційної привабливості є важли-

вим стратегічним завданням та основою для вирішення соціально-економічних проблем, що стоять перед українським суспільством. Згідно із Законом України «Про режим іноземного інвестування», іноземна інвестиційна діяльність розглядається як послідовна, цілеспрямована діяльність, що полягає в капіталізації об'єктів власності, у формуванні та використанні інвестиційних ресурсів, регулюванні процесів інвестування і міжнародного руху інвестицій та інвестиційних товарів, створенні відповідного інвестиційного клімату і має на меті отримання прибутку або певного соціального ефекту [5].

Потрібно зазначити, що Україна володіє величезним потенціалом для залучення інвестицій. Багаті природні ресурси та сприятливі природні умови України значно цьому сприяють. Перспективними галузями для інвестування могли б стати сільськогосподарський, туристичний та енергетичний сектори [4]. Інвестиції, як відомо, є одним із найбільш важливих показників життєдіяльності суспільства у цілому. Інвестиції й інновації – дві нерозривно пов'язані сфери економічної діяльності, які є найбільш уразливими за різних змін еко-

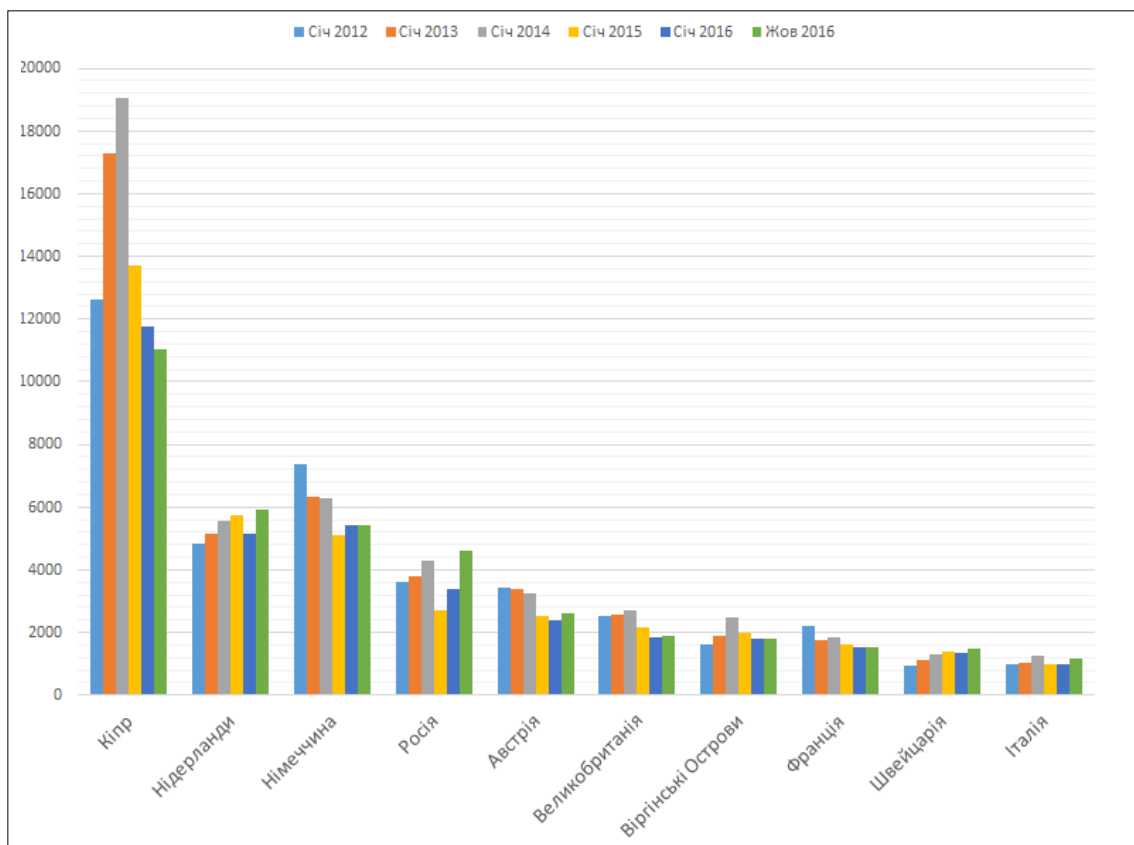

Рис. 1. Обсяг прямих іноземних інвестицій в акціонерний капітал в Україні за країнами походження, \$ млн.

номічної та політичної ситуації. Структурно-інвестиційні перетворення економіки України жадають від підприємств активної інвестиційної й інноваційної діяльності, але це неможливо без розвитку державної політики у цій сфері. Слід зазначити, що інвестиційно-інноваційна діяльність порівняно з інноваціями є більш привабливою для зовнішніх інвесторів, тому для України дуже важливим є залучення іноземних інвестицій.

Розглянемо обсяг прямих іноземних інвестицій в Україну за останні 10 років (на рис. 1) [1].

У структурі присутніх в Україні прямих іноземних інвестицій як до війни, так і тепер переважають інвестиції компаній, зареєстрованих на Кіпрі. На початок 2014 р. їх частка становила 32,7%, а тепер дорівнює 24,4%. Кіпр, Віргінські Острови, Беліз (три класичні офшори) відповідають за 29,6% обсягу прямих іноземних інвестицій (38,8% на початок 2014 р.).

Немалими, на перший погляд, є інвестиції з таких розвинених країн, як Німеччина та Нідерланди, проте величина і відсутність зростання інвестицій із Німеччини пояснюється тим, що саме через німецьку компанію індійська «Арселор Міттал» контролює «Криворіжсталь». Нідерланди, своєю чергою, завдяки сприятливим податковим та іншим умовам також діють як офшор і є

одним із найбільших джерел інвестицій у світі лише формально. Наприклад, частина \$1,8 млрд. інвестицій у телекомунікаційний сектор України зумовлена тим, що компанією «Київстар» володіє зареєстрована в Нідерландах VimpelCom. Найбільшим власником VimpelCom (через посередників) є російська «Альфа-Груп». Реальні інвестиції з Нідерландів насправді незначні і представлені, наприклад, компанією Unilever [2].

Ще більш очевидним походження прямих іноземних інвестицій в Україні стає, якщо розглянути внесок різних країн у зростання обсягу прямих іноземних інвестицій безпосередньо перед кризою (рис. 2).

У 2012 р. Кіпр та Британські Віргінські Острови відповідали за 71,4% усього зростання обсягу прямих іноземних інвестицій. У 2013 р. їх вклад знизився до 52,9%. Після початку збройного конфлікту саме обсяг інвестицій із Кіпру знизився найбільше (капітал з офшорів переважно вкладався в найбільш уражений конфліктом та економічною кризою Схід України).

На тлі руху капіталу з Кіпру обсяги та динаміка інвестицій з інших країн виглядають невеликими. Без нього, іншого очевидного офшору – Британських Віргінських островів – та Росії динаміка інвестицій з інших країн виглядає так (рис. 3).

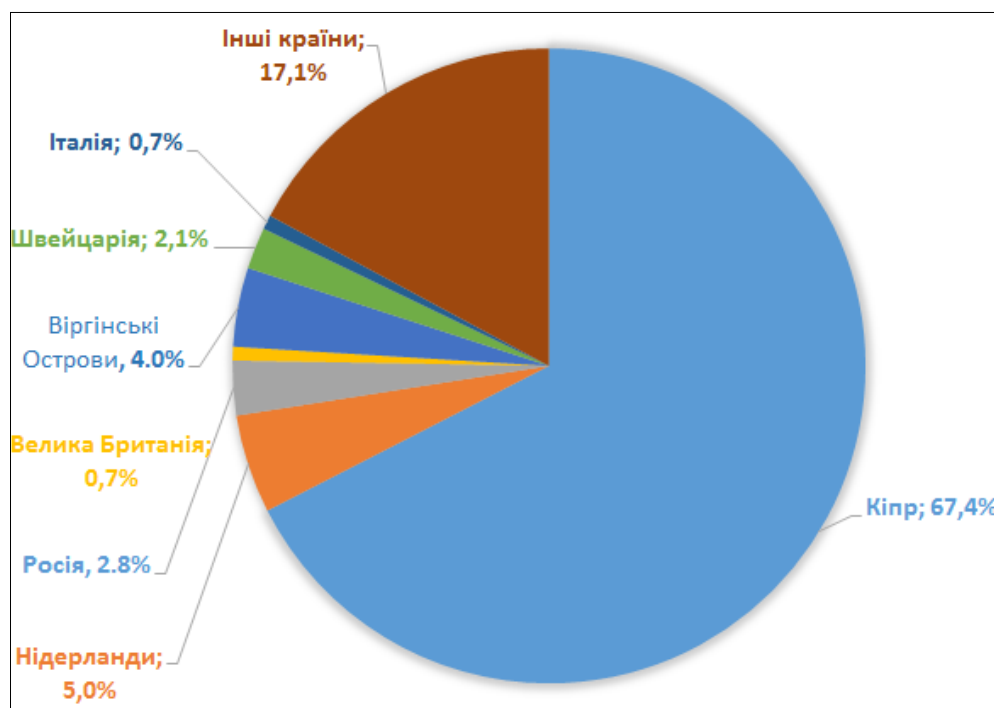

Рис. 2. Чисте зростання обсягу прямих іноземних інвестицій за країнами в 2012 р.

Зростання інвестицій із Нідерландів та Швейцарії – це переважно теж український та російський капітал. Наприклад, у лютому 2016 р. свою частку в капіталі «Нафтогазвидобування» збільшила до 55% дочірня компанія DTEK DTEK Oil&Gas B. V., зареєстрована в Нідерландах. А серед співвласників швейцарської компанії Risoil, що в 2014–2016 рр. інвестувала близько \$70 млн. у будівництво зернового терміналу в Іллічівському порту, є бізнесмени з України.

Коливання інвестицій з інших країн значною мірою зумовлене вкладеннями в банківський сектор. Наприклад, докапіталізація банків з іноземним капіталом призвела до зростання інвестицій з Австрії («Райффайзен банк Аваль» і Unicredit) та Угорщини (ОТР).

Нині найбільший обсяг інвестицій надходить у промисловість. У 2016 р. на неї припадає 33,6% внутрішніх та 29,4% іноземних інвестицій в економіку. Проте це пояснюється ефектом масштабу (часткою вкладу в економіці), а не реальною привабливістю галузі для інвесторів. Про це, зокрема, свідчать середньорічні індекси капітальних інвестицій за галузями.

Перші місця за обсягами залучених внутрішніх та іноземних інвестицій посідають виробництво харчових продуктів, напоїв та

тютюнових виробів та металургія. Їхні частки на кінець третього кварталу 2016 р. становили відповідно 17% та 11,9% внутрішніх інвестицій, та 18,7% та 39,7% прямих іноземних інвестицій. Проте, на превеликий жаль, незначними є інвестиції в локомотив прогресу – машинобудування, відтворення основних засобів якого формує цикли економічного піднесення.

Для аналізу інвестиційної діяльності України доцільно розглядати рух фінансових коштів до інших країн світу (табл. 1).

На будівництво припадає 13,5% капітальних інвестицій, на сільське, лісове та рибне господарство – 14,6%, інформацію та телекомунікації – 4,4%, оптову та роздрібну торгівлю, ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів – 8,7%, транспорт, складське господарство, поштову та кур'єрську діяльність – 7%, державне управління й оборону; обов'язкове соціальне страхування – 3,7%.

Якщо аналізувати фактори та чинники, які мали вплив на поточний стан збільшення обсягів капіталовкладень в Україні, важливо проаналізувати їх за джерелами фінансування.

За прогнозами експертів, темпи зростання української економіки, пов'язані з опорою на видобуток та експорт продукції з низькою

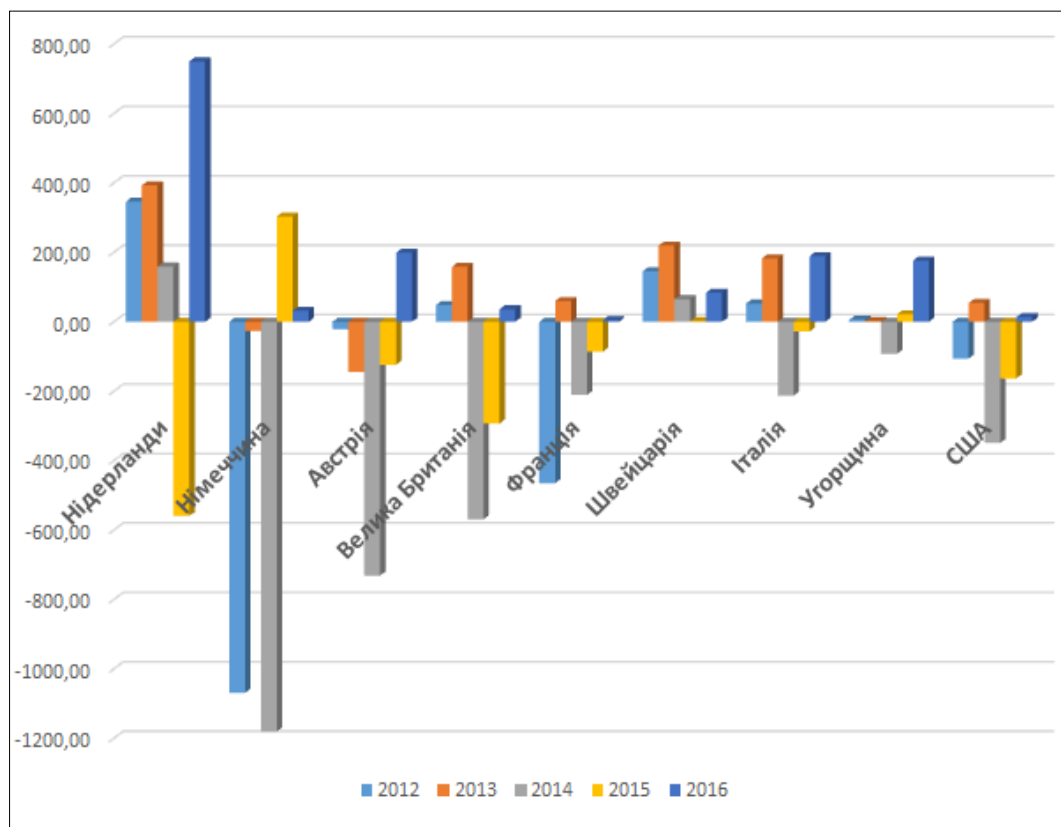

Рис. 3. Зміна обсягу прямих іноземних інвестицій в Україні за країнами, \$ млн.

Таблиця 1

**Галузева структура прямих іноземних інвестицій з України
(ранжування за обсягом інвестицій) [3]**

Країна	Галузь
Кіпр	фінансова та страхова діяльність
Російська Федерація	фінансова та страхова діяльність промисловість оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів
Латвія	фінансова та страхова діяльність
Польща	оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів промисловість
Грузія	фінансова та страхова діяльність
Казахстан	оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів
Віргінські Острови (Британські)	оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів

доданою вартістю, становлять до 2% на рік. Із такими темпами нам ніколи не стати сильною та розвиненою економікою, а в доповідях чи рейтингах міжнародних організації ми ще довго будемо в групі «країн, що розвиваються».

Відповідно до розрахунків ІСЕСД, для виходу на рівень нинішнього розвитку країн-сусідів, у десятирічній перспективі потрібно щороку подвоювати ВВП до 2025 р. Це, своєю чергою, потребує збільшення обсягу капіталовкладень у середньому в два рази щорічно.

Очевидно, що є нагальними структурна перебудова економіки, орієнтація на вироблення продукції із високою доданою вартістю.

Проте, як ми бачимо, через брак коштів у бюджетах центральної та регіональних влад, держава практично стоїть осторонь інвестиційних процесів. Недержавні інвестори також володіють обмеженими фондами. Крім цього, варто відзначити й недостатній рівень наявних внутрішніх заощаджень населення. Деякі аналітики стверджують, що на руках у грома-

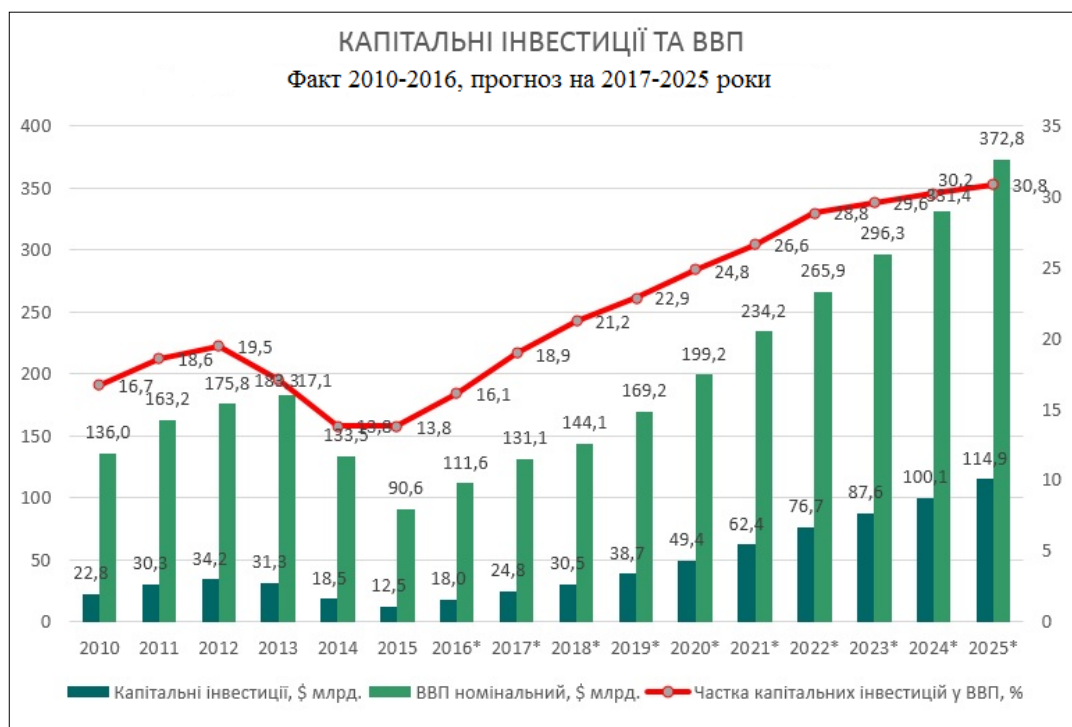

Рис. 4. Прогноз капітальних інвестицій на 2017–2025 рр.

дьян знаходиться близько 100 млрд. доларів США, проте можливості для надійного інвестування цих коштів, тим більше для регулярного підживлення економіки, обмежені.

За таких обставин державне регулювання інвестиційної діяльності потрібно спрямувати на пряме управління інвестиціями, а також на контроль законності здійснення інвестиційної діяльності всіма учасниками та інвесторами. Держава має стати надійним помічником, а іноді, наприклад у державно-приватному партнерстві, й партнером. Інший важливий складник – залучені кошти [5].

Банківська система за підтримки держави має забезпечити вливання фінансових ресурсів в економіку. У цьому аспекті актуальними є питання страхування та гарантування інвестицій, і держава на цьому ринку має запровадити чіткі правила гри. Але, наприклад, зволікання з ухваленням законопроекту щодо експортно-кредитного агентства, а також відсутність чіткої стратегії в державі, а отже, і нерозуміння, що буде після 2020 р., свідчать про те, що сьогодні, на жаль, саме держава в особі законодавчої та виконавчої гілок влади є основним гальмом у створенні інституційної основи для активізації інвестиційної діяльності [6].

Висновки з цього дослідження. Прямі іноземні інвестиції несуть із собою сучасні інноваційні технології, які забезпечують випуск конкурентоспроможної продукції. Іноземні інвестиції приносять досвід вітчизняній економіці щодо функціонування світової ринкової економіки. Іноземні інвестиції прискорюють процес входження вітчизняної економіки у світове господарство. Для забезпечення відповідного рівня стимулювання інноваційно-інвестиційної діяльності необхідно створити ефективну систему оподаткування. Податкове стимулювання інвестиційної активності має стати ключовою ланкою державної інвестиційної політики. Податкова підтримка є ефективним інструментом державного впливу на інвестиційну активність суб'єктів господарювання. Система оподаткування має бути простою і зрозумілою для платників податків, не повинно бути політики збору податку будь-якою ціною, веденню бізнесу не повинні перешкоджати численні перевірки. Доцільно провести реструктуризацію банківської системи: підвищити прозорість банківської системи, вдосконалити систему банківського нагляду, запобігати банкрутству банків, удосконалити систему бухгалтерського обліку, що базується на міжнародних принципах.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Статистична інформація [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
2. Статистична інформація [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.in.ukrproject.gov.ua>.
3. Герзанич В.М. Основні недоліки та проблеми залучення іноземних інвестицій в Україні / В.М. Герзанич // Ефективна економіка. – 2014. – № 4 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/n=4&y=2014>.
4. Музиченко А.С. Інвестиції як чинник модернізації економіки / А.С. Музиченко, М.А. Слатвінський // Фінанси України. – 2014. – № 3. – С. 6–10.
5. Про режим іноземного інвестування : Закон України від 19.03.1996. – К. : Парлам. вид-во, 1996. – № 19. – Ст. 80.
6. Інвестиційний клімат України: проблеми формування та заходи поліпшення [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://old.niss.gov.ua/Monitor/Marrch/12.htm>.